

4 iyun hadisələrindən 23 il keçir

Azərbaycanın tarixine 4 iyun hadisələri kimi düşmüş 1993-cü ilin məlum hadisələrindən 23 il keçir. Düz 23 il bundan önce Vətənimiz yer kürəsinin siyasi xəritəsindən silinmək qorxusu ilə üz-üzə qalmışdı. O vaxt Azərbaycanın üzərini almış bu qorxunc qara bulutların səbəbi nə idi? Bu dəhşətli kabusdan necə çıxdıq? Yازımızda qısaca olaraq bunlardan bəhs edəcəyik. Doğrudur, bu barede çox yazılmışdır. Ancaq, bir az unutqanlığımızı nəzərə alaraq Vətənimizin tarixində baş verən müüm həyatı hadisələri tez-tez xatırlamalı, gənc nəslə çatdırmaçı, unutqanlığa yol verməliyik.

1988-1993-cü illər Azərbaycanın tarixində telatümlü illərdir. 1980-ci ilin ikinci yarısında dünya sosializm sisteminin və onun əsas qalası olan SSRİ-nin çökəcəyi artıq reallığa çevrilirdi. Belə bir məqamda tarixin bütün mərhələlərində olduğu kimi mənfur enmənilər bu çökuşdən daha çox pay qoparmaq üçün qonşu Azərbaycana qarşı erazi iddiaları irəli sürdülər. Çox qısa müddətə bu iddia soydaşlarımıza qarşı misli görünməmiş vəhşiliyə çevrildi. Həmin dövrde SSRİ mərkəzi hakimiyətinin ermənipərest siyaseti və Azərbaycan Sovet Respublikası rəhbərliyinin səriştəsizliyi xalq hərəkatının genişlənməsinə sə-

bəb oldu. Xalq başa düşürdü ki, SSRİ rəhbərliyi Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Dağılıq Qarabağı Ermənistanın tərkibinə qatmaq yolunu tutmuşdur. Azərbaycan Sovet Respublikasının rəhbərliyi isə bu bədnam niyyətin qarşısını almaq iqtidarından deyildi.

Xalq özü öz taleyini həll etmək üçün təşkilatlanmağa başladı. İlk önce xalq hərəkatı cəmiyyətin bütün təbəqələrini əhatə edirdi. Bundan qorxuya düşən SSRİ və bir sıra xarici dövlətlərin xüsusi xidmət orqanları xalq hərəkatını parçalamaq üçün müxtəlif təxribatlara əl atıldı. Və buna nail oldular. Görkəmli elm adamları, xalqın içərisində öz fəaliyyəti ilə şöhrət tapıb hərəkət qazanmış adamlar xalq hərəkatından uzaqlaşdırdı. Hərəkatda əsasən heç bir idarəcilik, rəhbərlik və siyasi təcrübəsi olmayan meydan qəhrəmanları qaldı.

1990-ci ilin 20 Yanvar faciəsindən sonra Azərbaycanda hakimiyət bütünlük iflic vəziyyətə düşdü. Hakimiyət komandalarının tez-tez dəyişməsi heç bir şeyi müsbətə doğru dəyişmədi, əksinə hakimiyət böhranını daha da dərinləşdirdi.

Nəhayət 1992-ci ilin mayın 14-də xalq hərəkatının meydan qəhrəmanları bir-iki köhnə BMP-nin (piyadaların döyüş maşını) üstündə hakimiyətə gəldilər. «Doqquz ölkənin razılı-

ğı ilə» (Dövlət katibi Arif Hacıyevin sözləridir) hakimiyətə gələn meydancılar bir-birini təbrik edib qurtarmamış baş verən hadisələr onları da hakimiyətdə uzun müddət qala bilməyəcəyini göstəirdi. Ölkdə vəziyyətə hakim olmaq, hakimiyəti iflic vəziyyətdən çıxarmaq üçün yollar aramaq əvəzinə meydan qəhrəmanları keçmiş rəhbər işçilərə qarşı intiqam hissi ilə alovlanaraq «əcinne ovuna» çıxdılar. Tutduğu mövqedən, təcrübə və bacarığından asılı olmayaraq bütün keçmiş rəhbər işçilər ucdan tutma işdən çıxarıllar, eksəriyyəti istintaq orqanları tərefindən təqib və təzyiqlərə məruz qalırıdı. İş o yere çatmışdı ki, görkəmli elm xadimləri, yazıçılar, şairlər də sovet elminə və ədəbiyyatına xidmət adı ilə təqib olunur, nüfuzdan salınırdı. Təbii ki, bütün bunlar xalqda xəyal qırıqlığı yaratmaqla yanaşı hakimiyətə qarşı inamsızlıq və ikrəhissi doğururdu.

Meydan qəhrəmanları hakimiyətə gələrkən Dağılıq Qarabağ etrafında Ermənistan tərefində yaradılmış münaqışını qısa müddətdə həll edəcəkləri bildirirdilər. Dağılıq Qarabağ daxil olmayan Laçın rayonu AXC Musavatın hakimiyət uğrunda çarpışdıqları günlərdə ermənilər tərefində işğal olundu. 1993-cü ilin yazında erməni silahlı birləşmələri yenidən Dağılıq Qarabağ sərhədlə-

rindən kənara çıxaraq Kəlbəcər rayonunu işğal etdi.

Cəbhədəki məglubiyət Prezident Elçibəyin intriqalar və xırda çəkişmələr nəticəsində parçalanmağa başlamış komandası arasında ziddiyətləri daha da dərinləşdirdi. Ölkdə iri miqyaslı daxili siyasi böhran yetişirdi. Belə bir vəziyyətdə Prezident Elçibəy Ölkdə fövqəladə vəziyyət elan etdi. Daaim fövqəladə vəziyyəti, insanların hüquqlarının məhdudlaşdırılmasını təqib edən AXC-Musavat hakimiyəti komendant saatı və senzura tətbiq edir, siyasi partiyaların, iktimai təşkilatların və kütləvi hərəkatların fəaliyyətini dayandırırı.

AXC Musavat hakimiyətini düşdüyü çıxılmaz vəziyyətdən qurtarmaq üçün atılan bu adımlar əksinə nəticə verir, hakimiyətin aciz durumunu daha qabarıq aşkarı çıxarırdı.

1993-cü ilin may ayında AXC Musavat hakimiyətinin böyük səlahiyyətlər və fəxri adalar verdiyi polkovnik Surət Hüseynov özünə tabe olan herbiçiləri Gəncə şəhərinə toplayaraq hakimiyətə tabe olmaqdan imtina etdi: Surət Hüseynov onu tərkisələ etmək üçün Gəncəyə gələn qoşuna tabe olmadı, hökumət komissiyası üzvlərini həbs etdi.

İyunun 4-nə keçən gecə Azərbaycan hakimiyəti müəllifi və rəhbəri baş nazir Pənah Hüseynov olan «Tufan» əmə-

liyyatını həyata keçirməyə başladı. Azərbaycan ordusunun bölmələri və xüsusi olaraq bu əməliyyat üçün hazırlanmış AXC Məsəvət feallarından ibareti silahlı dəstə Gəncədə Surət Hüseynova tabe olan silahlı dəstənin sərt müqaviməti ilə rastlaşıdı. Nəticədə hər iki tərefdən xeyli adam həlak oldu. Bu hadisədən sonra ordunun əhval ruhiyyəsində də dönüş baş verdi. İyunun 5-də 6-da qoşunlar Surət Hüseynova tabe olan silahlılarının tərəfinə keçməyə başladı. Qiyməçi polkovnikin daha da güclənmiş silahlı dəstələri yol üstü rayonlarda hakimiyəti ələ keçirərək Bakıya təref hərəkətə başladılar.

AXC Məsəvət hakimiyəti vəziyyətlə əlaqədar müxtəlif müşavirələr, cılız mitinqlər təşkil etse də artıq onun uçuruma yuvarlanması qarşısını heç nəala bilməzdı.

Belə bir vəziyyətdə ancaq bir çıxış yolu qalırdı: Azərbaycan xalqının yegane ümidi yeri olan Heydər Əliyevi Bakıya, ali siyasi hakimiyətə dəvət etmək. Bir vaxtlar Heydər Əliyevi Bakıya buraxmayaşınlar, hətta Naxçıvanda belə dinclik verməyənlər, onu həbs etməklə, fiziki cəhətdən aradan götürməklə hədələyenlər indi onun Bakıya gəlməsi, onları Surət Hüseynovun kəndirindən qurtarması üçün yalvarırdılar.

Bu yalvarışların arxasından ulu öndər onu imdada çağırın xalqının səsini eşitdi və Vətənin xilasına geldi.

Qüdrət SƏMƏDOV.

Kənd yaşıl turizmini stimullaşdırıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fonduñun maliyyə dəstəyi ilə "Azərbaycan Gənc alim, Aspirant və Magistrler cəmiyyəti" həyata keçirdiyi "Gənc ailələr arasında kənd yaşıl turizmini stimullaşdırmaq" adlı layihənin icrasını davam etdirir. Layihə çərçivəsində növbəti tədbir Qəbələ Regional QHT-lərin Resurs və Təlim Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Qəbələ şəhər 5 sayılı tam orta məktəbinde baş tutub.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Qəbələ Regional QHT-lərin Resurs və Təlim Mərkəzinin icraçı direktoru Anar Məhərrəmov iştirakçıları salamladıqdan sonra onları seminar haqqında məlumatlandırdı və sözü layihənin eksperti Ruslan Rəhimliye verdi.

Layihənin eksperti, fəlsəfe doktoru Ruslan Rəhimli seminar

iştirakçılarına kənd turizminin, ümumilikdə turizmin dünya iqtisadiyyatındaki önemi, ölkələrin və cəmiyyətlərin sosial-iqtisadi vəziyyətinin yüksəldilməsindəki rolü haqqında məlumatlar verdi və qeyd etdi ki, Dünya Turizm Təşkilatının hesablamalarına görə 2020-ci ildə turizm gəlirləri 2 trilyon dollara çatacaq, bunun da 20 faizə qədəri kənd turizminin payına düşəcək. İnkışaf sürətinə və gəlirlərə görə turizm iqtisadiyyatın əksər sahələrini üstələyərək neft və neft məhsulları ticarəti və avtomobil satışından sonra 3-cü yeri tutur. R. Rəhimli turizm növleri-aqraturizm, etno-turizm, Djayloo turizm, ekotu-

rizm, ekstremal turizm, tibbi turizm, rekreasiya turizmi, nostalji turizmi, məcara turizmi, mədənidirək turizmi və kənd turizmi haqqında iştirakçılarla geniş məlumat verdi.

Ekspert kənd turizmi ilə məşğul olmanın yerli kənd sakinləri üçün böyük imkanlar açdığını, onların yeni peşəyə yiyələnməsi, məşgulluluğunun təmin edilməsi üçün önemindən danışdı. Qeyd etdi ki, kənd turizminin inkişafı kəndlərin sosial-iqtisadi inkişafında, əhalinin iş yerləri ilə təminatında, ərazilərin təbii-iqtisadi potensialından səmərəli istifadə edilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Kənd turizminin inkişaf etdirilməsində məqsəd regionların təbii-coğrafi, sosial-iqtisadi ve demografik potensialından, mədəni-tarixi abidələrdən istifadə edilməsi ilə yanaşı, əhalinin istirahəti və sağlamlığının bərpasının təşkili, turizm sənayesinde kəndlərin rolunun yüksəldılması, bununla əlaqədar xərici turistlərin regionlara cəlb edilməsi və bu sahədən əldə edilən gəlirlərin artırılmasıdır.

Sonda iştirakçıları maraqlandıran mövzular ətrafında müzakirələr aparıldı.

Qəbələ Regional QHT-lərin Resurs və Təlim Mərkəzinin mətbuat xidməti.

BTC kəməri ilə ilk neftin Ceyhan na çatmasından 10 il keçdi

2006-ci il mayın 28-də Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri ilə nəqli olunan Azərbaycan nefti Türkiyənin Ceyhan limanına çatdı. İlk neft kəmərə 2005-ci ilin may ayında vuruldu. Kəmər ilə ilk neft Səngəçaldan Ceyhana bir ilə çatdırılmışdı.

Ötən 10 il ərzində Ceyhan Limanından dünya bazarlarına 301 milyon 282 min 269 ton Azərbaycan nefti yola salınıb. Təkcə aprel ayında dünya bazarlarına BTC ilə nəqli edilən və Ceyhandan tankerlərə vurulan 2 milyon 251 min 475 ton Azərbaycan nefti çıxarılib. Bu həcm 1 milyon 128 min 973 tonunu Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduñun nefti təşkil edib. Bu ilin yanvar aprel aylarında Ceyhan limanından ixrac olunan neftin həcmi isə 10 milyon 88 min 919 ton olub.